

Методична розробка уроку

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ ТА ЇЇ ЗАХИСТ

Доротюк Олена Володимирівна,
викладач Державного навчального закладу
«Вище професійне училище №11 м. Хмельницького»

e-mail: olenadorotuk0@gmail.com

Тема уроку «ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ ТА ЇЇ ЗАХИСТ»

Дисципліна: спеціальний курс "Основи підприємництва"

Мета уроку:

Навчальна: навчити учнів орієнтуватися у системних основах створення, правової охорони, захисту і комерційної реалізації об'єктів права інтелектуальної власності.

Розвивальна: розвивати в учнів пізнавальний інтерес до даної теми, логічне мислення, вміння самостійно отримувати знання для саморозвитку та вдосконалення себе як особистості.

Виховна: виховувати в учнів відповідальність, цілеспрямованість, наполегливість, чесність, повагу, людяність.

Тип уроку: комбінований.

ХІД УРОКУ

I. Організаційна частина:

- ✓ привітання, перевірка готовності учнів;
- ✓ готовність учнів до уроку: зовнішній вигляд, вимкнення гучності телефонів, наявність зошитів, ручок;
- ✓ психологічне налаштування учнівського колективу.

II. Цільова установка уроку (мотивація).

Розкрити учням поняття інтелектуальної власності, що потребує захисту; визначити основні методи захисту інтелектуальної власності.

III. Формування нових знань.

Повідомлення *плану уроку*

1. Поняття інтелектуальної власності.
2. Захист прав інтелектуальної власності.
3. Тренінг: «Створення» назви і логотипу компанії, торгового чи товарного знаку, торгової марки».
 - 3.1 Вправа: «Ідеї щодо фірми, звідки їх брати?».
 - 3.2 Вправа «Візитка компанії».

Повідомлення нової навчальної інформації: лекція (Додаток 1).

IV. Закріплення нового матеріалу:

Проведення тренінгу «Створення назви логотипу компанії, торгового чи товарного знаку, торгової марки» (Додаток 2).

Творче завдання:

1. Складіть схему співвідношення наступних понять: «інтелектуальна власність», «об'єкт права інтелектуальної власності», «об'єктивне право інтелектуальної власності» та «суб'єктивне право інтелектуальної власності».
2. Зобразіть схематично систему джерел права інтелектуальної власності.

3. Складіть схему суб'єктів права інтелектуальної власності.

V. Перевірка засвоєння нових знань

Завдання для роздумів:

ТЗОВ «Мобільний звук» уклало з приватною кіностудією «Світанок» авторський договір (строком на 12 місяців), за яким товариство отримало виключне право використовувати (шляхом відтворення, розповсюдження та сповіщення) музичні твори з кінофільму у формі рінгтону, реалтону та рінгбектону.

Через два місяці після підписання договору з'ясувалося, що конкурент товариства – ПП «Доріжка» розповсюджує музичні твори до згаданого кінофільму через свій вебсайт як рінгтони до мобільних телефонів. Тому ТЗОВ «Мобільний звук» звернулося у господарський суд з позовом про заборону ПП «Доріжка» здійснювати відтворення, розповсюдження та сповіщення спірних музичних творів, а також щодо стягнення з відповідача 500 тис. грн. компенсації за порушення авторського права.

У судовому засіданні представник відповідача – адвокат Р. Гаркун заперечив проти позову, оскільки за авторським договором ТЗОВ «Мобільний звук» були передані лише виключні права на використання музичних творів, що ж до права дозволяти чи забороняти їхнє використання, то воно у договорі не згадане, й тому належить кіно-студії «Світанок» (яка до суду позов не подавала). Окрім цього, на думку Р. Гаркуна, позивач не подав жодних належних доказів для обґрунтування розміру заявленої компенсації, а тому сума розміром в 500 тис. грн. не може бути стягнена.

Запитання: проаналізуйте ситуацію та аргументи сторін.

- ✓ Хто має право забороняти неправомірне використання твору?
- ✓ Як визначається розмір компенсації за порушення авторських прав?
- ✓ Яке рішення повинен винести суд?

VI. Рефлексія (підведення підсумків уроку).

Аналіз діяльності учнів у процесі всього уроку

- ✓ Якою була тема уроку?
- ✓ Що ви дізналися нового?
- ✓ Які види роботи на уроці вам більше всього сподобались?
- ✓ Як із завдань, що ми вирішували, можуть допомогти вам?
- ✓ Які труднощі виникли в роботі?

Повідомлення та обґрунтування оцінок відповідно до критеріїв оцінювання навчальних досягнень

VII. Домашнє завдання: Переглянути фільм «Пірати силіконової долини», «Startup.com». Кожному учаснику зробити висновки до переглянутих фільмів.

VIII. Список рекомендованої літератури

1. Аврамова О. Є., Ревелюк І. С. Система суб'єктів інтелектуальної власності. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»*. 2013. №6(980). С. 30-33.
2. Бондаренко С. В. *Авторське право та суміжні права*. К. : Ін-т. інтел. власн. і права, 2008. 288 с.
3. *Енциклопедія інтелектуальної власності* / за ред. проф. П. П. Крайнева. К. : Старт-

98, 2012. 660 с.

4. Офіційний вебпортал Державної служби інтелектуальної власності України, 2021. *Інтелектуальна власність – компоненти взаємодії* [Електронний ресурс]. Доступно: <http://sips.gov.ua/ua/city.html>.

ІХ. Оголошення теми наступного уроку:

«Підприємницька ідея. Вибір життєздатної підприємницької ідеї».

ДОДАТКИ

ДОДАТОК 1

ЛЕКЦІЯ «ПОНЯТТЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ. ЗАХИСТ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ» (для етапу повідомлення нової інформації)

ПЛАН

1. Поняття інтелектуальної власності.
2. Захист прав інтелектуальної власності.

1. Поняття інтелектуальної власності⁶

Відповідно до ст. 54 Конституції України громадянам гарантується свобода літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності.

Право інтелектуальної власності становить окремий інститут цивільного права. Його норми закріплені у книзі четвертій ЦК України – «Право інтелектуальної власності» (12 глав, які об'єднують 90 статей).

Відповідно до ст. 418 ЦК України: "Право інтелектуальної власності - це право особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності або на інший об'єкт права інтелектуальної власності".

Поняття "інтелектуальна власність" виникло в процесі тривалої практики юридичного закріплення за певними особами їхніх прав на результати інтелектуальної діяльності у промисловій, науковій, художній, виробничій та інших сферах.

Відносини у суспільстві щодо створення і використання об'єктів інтелектуальної власності регулюються системою правових норм, що узагальнено називається правом інтелектуальної власності.

До об'єктів права інтелектуальної власності відносяться:

- ✓ літературні та художні твори;
- ✓ комп'ютерні програми;
- ✓ компіляції даних (бази даних);
- ✓ фонограми, відеограми, передачі (програми) організацій мовлення;
- ✓ наукові відкриття;
- ✓ винаходи, корисні моделі, промислові зразки;
- ✓ компонування (топографії) інтегральних мікросхем;
- ✓ раціоналізаторські пропозиції;
- ✓ сорти рослин, породи тварин;
- ✓ комерційні (фірмові) найменування, торговельні марки (знаки для

⁶ Патентбюро, 2021. Що таке інтелектуальна власність? Доступно: http://www.patent.net.ua/intellectus/patentbureau_news/about_intellectual_property/1033/ua.html

товарів і послуг), географічні зазначення;
✓ комерційні таємниці (ст.420 ЦКУ).

Об'єктом права інтелектуальної власності може бути лише нематеріальний об'єкт – результат інтелектуальної, творчої діяльності. Проте, не кожний результат творчої діяльності визнається об'єктом права інтелектуальної власності, а лише той, який є об'єктом охорони Цивільним кодексом України та іншими законами України про інтелектуальну власність.

Суб'єктами права інтелектуальної власності можуть бути передусім творці цієї власності. Творцем об'єкта інтелектуальної власності може бути будь-яка фізична особа незалежно від віку. Творцями багатьох об'єктів інтелектуальної власності бувають малолітні і неповнолітні діти та інші недієздатні. Це первинні суб'єкти права інтелектуальної власності, яке на підставі закону чи договору може перейти до інших фізичних чи юридичних осіб – правонаступників – суб'єктів права інтелектуальної власності як похідних.

Юридичні особи за ЦК не можуть бути творцями, але вони можуть стати первинними суб'єктами права інтелектуальної власності в силу закону⁷.

2. Захист прав інтелектуальної власності

Інтелектуальна власність, як і будь-який інший вид власності, часто є об'єктом протиправних дій з боку третіх осіб і, відповідно, потребує правового захисту⁸.

Відповідно до законодавства України право інтелектуальної власності включає в себе особисті немайнові права (право на визнання людини творцем об'єкта інтелектуальної власності тощо) і майнові права (право на використання об'єкта інтелектуальної власності, право дозволяти або перешкоджати неправомірному використанню та ін.) Обсяг прав на об'єкт інтелектуальної власності визначено нормативно-правовими актами, зокрема, Цивільним кодексом України та відповідними законами.

Очевидно, що для захисту прав інтелектуальної власності, насамперед, необхідно цими правами володіти, а також мати документальне підтвердження своїх прав (патент, свідоцтво, ліцензійний договір тощо).

Існує дві **форми захисту права інтелектуальної власності**:

- ✓ юрисдикційна;
- ✓ неюрисдикційна.

У разі **неюрисдикційної форми захисту** особа, права якої порушено, самостійно здійснює дії із захисту своїх прав без залучення державних органів. Такими діями може бути, наприклад, повідомлення порушника про скоєне ним правопорушення з пропозицією вирішення спору шляхом переговорів.

Ефективний захист прав інтелектуальної власності може забезпечити кваліфікована допомога професіоналів⁹.

Згідно з Цивільним кодексом України (п. 2 ст. 432) можливі наступні **способи захисту прав інтелектуальної власності судом**:

- ✓ вживання негайних заходів щодо попередження порушення права

⁷ 11 пласких питань про авторське право, піратство і китайські підробки. Доступно: <https://konkurent.ua/publication/46468/11-plaskih-pitan-pro-avtorske-pravo-piratstvo-i-kitayski-pidrobki/>

⁸ Патентбюро, 2021. Як захистити свої товари і послуги? Доступно:

http://www.patent.net.ua/intellectus/patentbureau_news/about_intellectual_property/1011/ua.html

⁹ Про авторське право говорить начальник відділу підготовки реєстрації авторського права Департаменту інтелектуальної власності Ірина Кузьмова:

<https://www.youtube.com/watch?v=wgTzRksIGcA&NR>

=1 <https://www.youtube.com/watch?v=->

SlqBC6ttxs&NR=1

інтелектуальної власності та збереження відповідних доказів;

✓ припинення пропуску через митний кордон України товарів імпорту чи експорту яких здійснюється з порушенням права інтелектуальної власності;

✓ вилучення з цивільного обороту товарів, виготовлених або введених у цивільний оборот з порушенням права інтелектуальної власності;

✓ вилучення з цивільного обороту матеріалів та знарядь, що використовувалися переважно для виготовлення товарів з порушенням права інтелектуальної власності;

✓ застосування разового грошового стягнення замість відшкодування збитків за неправомірне використання об'єкта права інтелектуальної власності. Розмір стягнення визначається відповідно до закону з урахуванням вини особи та інших обставин, що мають істотне значення;

✓ опублікування в засобах масової інформації відомостей про порушення права інтелектуальної власності та зміст судового рішення про таке порушення.

Міжнародний захист інтелектуальної власності

Розвитком та захистом інтелектуальної власності в усьому світі займається Всесвітня організація інтелектуальної власності (ВОІВ), заснована при ООН в 1976 році.

ВОІВ сприяє підписанню нових міжнародних угод та модернізації національних законодавств, заохочує адміністративне співробітництво між країнами, надає технічну допомогу країнам, що розвиваються, і утримує служби, які полегшують міжнародний захист винаходів, знаків та промислових зразків.

При ВОІВ діє центр по арбітражу та посередництву. З 1999 року ВОІВ надає послуги по врегулюванню суперечок, які виникають при реєстрації та використанні найбільш поширених типових назв доменів в Інтернеті (.com, .net, .org).

ВОІВ здійснює управління 21 угодою, які охоплюють основні аспекти інтелектуальної власності. Двома ключовими угодами є Паризька конвенція про охорону промислової власності (1883) та Бернська конвенція про охорону літературних та художніх творів (1886).

ДОДАТОК 2

ТРЕНІНГ

«СТВОРЕННЯ НАЗВИ ЛОГОТИПУ КОМПАНІЇ, ТОРГОВОГО ЧИ ТОВАРНОГО ЗНАКУ, ТОРГОВОЇ МАРКИ»¹⁰

Мета: активізувати знання учнів, розвивати вміння аналізувати, критично і творчо мислити.

Навчальні матеріали: великі аркуші паперу (фліпчарт), маркери, мультимедійна презентація.

Методи: вправи, робота в групі, бесіда, обговорення, аналіз.

Учні в групах працюють над назвою фірми, котра б передавала зміст тієї діяльності, якою буде займатись підприємство. Викладач наголошує, що назва має бути короткою і такою, щоб легко можна було підібрати рекламний слоган. Відповідно до назви фірми та виду діяльності учні розробляють макет логотипу фірми. Наприкінці вони представляють свою роботу, відбувається обговорення, виявлення найкращих назв та логотипів.

Вправа: «Ідеї щодо фірми, звідки їх брати?»

Мета: активізувати мислення учнів, формувати якості підприємливої особистості.

Обладнання: ватман або листи з альбому для фліпчарта, фломастери, липка стрічка.

Хід вправи

Викладач утворює декілька підгруп, роздає кожній плакат: «Ідеї щодо фірми – звідки їх брати». Учні повинні ознайомитися із інформацією, наведеною в додатку 1, перенести схему на великий аркуш паперу і доповнити своїми ідеями. Після виконання завдання викладач пропонує, щоб представники груп представили свої пропозиції.

Висновок: Підводячи підсумки ідей груп, викладач пропонує вказати ті, які на думку учасників найцікавіші.

Вправа «Візитка компанії»

Мета: показати учням, що у разі появи ідеї створення власного бізнесу потрібно ще до початку активних дій ретельно зважити всі можливості, врахувати перепони і ризики розпочатої справи.

Обладнання: ватман, маркери, олівці, липка стрічка.

Хід вправи

Викладач утворює з числа учасників три групи, дає завдання уявити, що група є новоствореною компанією і потрібно створити її візитку. На початку вправи викладач записує на дошці ключові питання, які повинні враховувати учасники при виконанні завдання.

1. Назвіть вашу компанію.
2. Хто ваші споживачі? Чого хочуть ваші споживачі?
3. Придумайте і прорекламуйте вашу компанію.

По завершенню презентацій учасники оцінюють роботу інших груп.

Висновок: Отже, якщо з'явилась ідея створення власного бізнесу, потрібно ще до початку активних дій ретельно зважити всі можливості, врахувати перешкоди і ризики розпочатої справи.

Підсумки тренінгу

1. Спробуйте сформулювати власне визначення поняття «інтелектуальна власність»?

Я вважаю, що інтелектуальна власність – це ...

¹⁰ <https://koloro.ua/ua/blog/dizain/30-luchshih-logotipov-v-istorii.html>